

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DISG8002504

08 mei 1998

Onderwerp

Voormalig Joegoslavië (17/98)

1. Bij deze doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

[Handwritten signature]
H. J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 31 87433

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. *Disq0002504*

d.d. 08 mei 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

17/98

(Afgesloten 071200 mei 1998)

Conclusie/voorzicht

Hoewel alle conflictpartijen in Bosnië-Herzegovina hun coöperatieve opstelling betuigen, consolideren zij hun posities en bij implicatie de onderlinge politieke tegenstellingen.

De positie van de Bosnisch-Servische regering-Dodik blijft wankel en kan in de nabije toekomst worden ondergraven.

De doelstellingen van de etnische Albanen en de Joegoslavische autoriteiten blijven onverenigbaar. Een verder oplopen van de geweldsspiraal lijkt onvermijdelijk.

Bosnië-Herzegovina

Nieuwe Bosnische beschuldigingen tegen Joegoslavië

De Bosnische ambassadeur bij de VN, Sacirbey, heeft verklaard dat zijn land een nieuwe aanklacht tegen Joegoslavië gaat indienen wegens internationale agressie en (pogingen tot) genocide. Volgens Sacirbey zijn er nieuwe bewijzen beschikbaar gekomen. Deze zouden bovendien een rol kunnen spelen bij het weerleggen van de Joegoslavische aanklacht wegens Bosnische agressie, die overigens op haar beurt weer een reactie was op een initiële Bosnische aanklacht tegen Joegoslavië. Het grootste belang van de nieuwe aanklacht is niet de inhoud. Er liggen wederzijdse beschuldigingen en de behandeling van het Internationale Hof van Justitie zal er vermoedelijk nog jaren lang mee bezig zijn. Van belang is vooral het feit dat het bestaan van deze wederzijdse aanklachten de grootste belemmeringen vormden voor de wederzijdse erkenning van Bosnië-Herzegovina en Joegoslavië. Er was de laatste tijd zelfs sprake van dat de wederzijdse aanklachten mogelijk ingetrokken zouden worden om zo'n erkenning mogelijk te maken. De aankondiging van Sacirbey onderstreept dat de Bosnische regering en/of de partij waartoe hij behoort (de SDA van president Izetbegovic) er de voorkeur aan geeft om de aanklacht tegen Joegoslavië in stand te houden boven normalisering van de betrekkingen met het buurland.

Daarbij is de vraag actueel wie Sacirbey in deze kwestie vertegenwoordigt. De ambassadeurs van het "post-Dayton" Bosnië-Herzegovina zijn nog niet officieel beëdigd en geïnstalleerd. Sacirbey is reeds sinds het begin van de Bosnische oorlog ambassadeur van Bosnië-Herzegovina en heeft in ieder geval aanvankelijk vrijwel uitsluitend de Moslim-belangen behartigd. Ook nu maakt hij niet altijd de indruk zich te richten naar het algemeen-Bosnische ministerie van Buitenlandse Zaken, dat wordt geleid door een Kroaat en twee plaatsvervangend ministers heeft van de twee andere nationaliteiten. Zeker in deze controversiële kwestie, die doorslaggevend is voor de betrekkingen tussen Bosnië-Herzegovina en Joegoslavië, moet worden aangenomen dat Sacirbey heeft gehandeld zonder ruggespraak met dat ministerie. Dat zal niet alleen de relaties tussen die twee landen schaden, maar ook de etnische betrekkingen in Bosnië-Herzegovina.

Conferentie over terugkeer vluchtelingen in Banja Luka

Op 28 april is in Banja Luka een conferentie gehouden over de terugkeer van (niet-Servische) vluchtelingen naar die stad. Daarbij bewezen alle betrokkenen (vertegenwoordigers van de drie conflictpartijen en de internationale gemeenschap) lippendienst aan het recht op terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaats. Ieder probeerde de verantwoordelijkheid voor de stagnatie in die terugkeer bij anderen te leggen. De regering van de Bosnisch-Servische republiek (RS) werd aangezegd uiterlijk eind mei concrete doelstellingen te formuleren, op straffe van vermindering van de internationale hulp. Opvallend was dat de Kroatische regering scherp bekritiseerd werd voor het onlangs door haar gepresenteerde document dat

doelstellingen noemt voor de terugkeer van (Kroatische) vluchtelingen. Ook Kroatië werd een ultimatum gesteld: uiterlijk op 15 juni a.s. dienen concrete maatregelen ter verbetering van de terugkeer te worden genomen. De conferentie was een rechtstreeks gevolg van een eerdere bijeenkomst in Sarajevo, waarbij (feitelijk voor het eerst) Moslim-functionarissen werden bekritiseerd voor hun obstructie tegen de terugkeer van etnische minderheden. Vooral omdat zij daardoor in ernstige verlegenheid waren gebracht, hadden zij de eis uitgesproken dat ook in Banja Luka en de tussen Moslims en Kroaten betwiste stad Mostar soortgelijke conferenties zouden worden belegd. De bijeenkomst is ook illustratief voor de meer actieve opstelling van de internationale gemeenschap (met name HV Westendorp) ten aanzien van het Bosnische vredesproces. De geformuleerde ultimata passen in het streven om de Bosnische partijen tot medewerking te dwingen en obstructie actief af te straffen. De mogelijkheden om de Bosnische partijen tot coöperatie te dwingen lijken echter eerder af- dan toe te nemen. Zoals wordt geïllustreerd door de recente spanningen in Drvar en Derventa zullen aan alle zijden, zeker in de aanloop naar de verkiezingen, alle partijen hun eigen "prestaties" benadrukken en die van de anderen in een kwaad daglicht stellen. Met als onvermijdelijk resultaat stagnatie in het vredesproces, zo niet verdere verslechtering van de etnisch/politieke verhoudingen.

Moslim-Kroatische Federatie (MKF)

Zubak neemt afstand van militaire integratie

Op 28 april is in Sarajevo een conferentie gehouden die beoogt de stand van zaken weer te geven met betrekking tot het "Train & Equip"-programma (T&E). Bij die gelegenheid was met name de rede van het Kroatische lid van het Bosnische presidium van belang. Hij onderstreepte dat de Kroaten de gezamenlijke strijdkrachten van de MKF "geleidelijk en gepland" willen laten ontstaan, waarbij beide partijen op basis van gelijkwaardigheid worden behandeld. De MKF-strijdkrachten moeten worden "geharmoniseerd met het economische potentieel van het land"; dit zou volgens Zubak "een van de motieven moeten zijn voor een nieuwe analyse van de organisatie van het leger". Hoewel hij het niet met zoveel woorden zegt, zijn Zubak's uitspraken een nieuwe illustratie van het feit dat de Bosnische Kroaten afstand nemen van de militaire integratie binnen de MKF. Niemand kan het zich veroorloven om die integratie openlijk te verwerpen, omdat deze (zoals de gehele MKF) een kernelement vormt van "Dayton", maar op de keper beschouwd maakt Zubak zoveel voorbehouden, en op oneigenlijk aandoende gronden, dat hij zichzelf en de Bosnische Kroaten nieuwe argumenten verschaft om verdere militaire integratie tegen te houden. Dat hij dat min of meer openlijk doet, illustreert ook het zelfvertrouwen dat de Bosnische Kroaten bezitten. Natuurlijk kunnen de Bosnische Moslims of de internationale gemeenschap maatregelen nemen om dergelijke uitingen te onderdrukken, maar zij zullen zich geen illusies maken dat zij daarmee de Kroaten tot een meer coöperatieve houding kunnen dwingen.

"Kroatische opstand tegen SFOR"?

Het Kroatische dagblad "Globus" heeft een interview gepubliceerd met een officier van de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO), waarin deze de Bosnische Kroaten oproept op 1 juni a.s. te protesteren tegen de opheffing van Bosnisch-Kroatische instellingen. De betreffende officier, die een functie zou bekleden in de Generale Stad van de HVO, stelde dat het aannemen van onderscheidingstekens van de strijdkrachten van de MKF (VFBiH) neerkomt op het overnemen van de uniformen van de vijand. In dat kader werd kritiek geleverd op de Kroatische autoriteiten en de internationale gemeenschap. Volgens de betreffende generaal zouden de Bosnische Kroaten indien noodzakelijk er niet voor terug moeten schrikken de wapens op te nemen tegen SFOR. Inmiddels heeft het Bosnische ministerie van Defensie (geleid door de Bosnische Kroaat Jelavic) verklaard dat de officier in kwestie niet bestaat, dat het interview in "Globus" uitsluitend verzonnen is, en dat gerechtelijke stappen tegen het blad worden ondernomen.

Ongeacht de vraag of de betreffende officier al dan niet bestaat of de genoemde uitspraken heeft gedaan, is het onloochenbaar dat onder de Bosnische Kroaten, en zeker onder degenen die hun sporen hebben verdiend in de strijd tegen de Moslims in 1993/1994, veel onvrede bestaat over de druk van de internationale gemeenschap (direct of via Zagreb) om meer intensief samen te werken met de voormalige tegenstanders in het kader van de MKF. Het gaat ongetwijfeld te ver om aan te nemen dat het inderdaad komt tot een coherente, gewapende opstand tegen de Moslims of tegen SFOR. Dat neemt echter niet weg dat nieuwe obstructie, die zich zelfs kan uiten in individuele acties van gewapend verzet, in ieder geval waarschijnlijker is dan harmonieuze samenwerking in het kader van de VFBiH.

Izetbegovic bezoekt regio-Bihac

De (Moslim) voorzitter van het Bosnische presidium, Izetbegovic, heeft op 1 en 2 mei een bezoek gebracht aan het Una-Sana kanton van de Moslim/Kroatische Federatie, d.w.z. de uiterst westelijke regio rond Bihac, Cazin en Velika Kladusa. Bij die gelegenheid heeft hij gepleit voor etnische re-integratie en verzoening, maar ook voor verdraagzaamheid binnen de etnische groeperingen. Eén van de belangrijkste instrumenten daarvoor is in de visie van Izetbegovic de terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen. Op die manier kan volgens hem het karakter van zowel de MKF als de Bosnisch-Servische Republiek (RS) worden veranderd. Bij zijn bezoek aan Cazin had Izetbegovic een ontmoeting met leden van de gemeenteraad en maakte hij gewag van het "helen van de wonden vna het conflict tussen de Bosniaks (=Moslims)". Het betreft in meerdere opzichten een markant bezoek. De genoemde regio was in het verleden het bolwerk van Izetbegovic's belangrijkste rivaal, het voormalige presdiumlid Abdic en diens partij DNZ. Waar Izetbegovic en leden van zijn partij (SDA) de afgelopen jaren bewuste pogingen hebben gedaan om de positie van Abdic en zijn partij te verzwakken, acht hij nu kennelijk het moment gekomen om de rijen te sluiten. Dat kan erop duiden dat hij in Abdic en zijn partij geen rivalen meer ziet, dan wel dat hij kansen ziet de positie van de SDA te verbeteren in het licht van de verkiezingen van september a.s. Uit de uitspraken van Izetbegovic blijkt echter dat hij het bezoek ook van belang acht in het kader van de gespannen betrekkingen van de Moslims met de andere bevolkingsgroepen. Met name het regime in Zagreb heeft van de aanwezigheid van Abdic, en diens gewapende opstand tegen het bewind in Sarajevo, gebruik gemaakt om de Kroatische belangen in de regio te verbeteren, ook en vooral ten koste van de Moslims. Izetbegovic wil kennelijk voorkomen dat dat in de toekomst ook gebeurt door de verdeeldheid in de regio-Bihac te minimaliseren. Maar hij ziet in een terugkeer van vluchtelingen (vermoedelijk vooral Moslims) ook een middel om de invloed van Sarajevo in de RS te vergroten. Daarbij moet worden gewezen op een subtiele aanpassing van het taalgebruik van "Dayton". Waar het verdrag stelt dat alle vluchtelingen het *recht* hebben om terug te gaan naar hun oorspronkelijke woningen, vertaalt Izetbegovic dat zodanig dat zij ook de *plicht* daartoe zouden hebben. Dat zou inderdaad de invloed van "Sarajevo" op het gehele grondgebied van Bosnië-Herzegovina vergroten, omdat de Bosnische bevolking voor bijna de helft uit Moslims bestaat. Het gaat echter voorbij aan het feit dat mogelijkvele Moslims inmiddels tevreden zijn met hun huidige woonplaats en deze in de meeste gevallen zullen verkiezen boven een onzekere toekomst in een minderheidssituatie.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

Milovanovic tegen T&E programma voor VRS

In een recent interview heeft de minister van Defensie van de RS, Milovanovic, verklaard dat hij tegen een T&E programma voor de VRS is. Hij benadrukte dat de RS in zijn ogen nooit politiek of militair zou integreren met de MKF en vervolgde met te stellen dat de RS, als het eenmaal weer herbouwd was, geen noodzaak meer had voor samenwerken met de internationale gemeenschap. Milovanovic vertoont in toenemende mate een nationalistisch en militant gedrag. In een recente vergadering van de Opperste Defensie Raad van de RS stemde hij tegen de T&E kwestie, ondanks het feit dat Plavsic en Dodik voorstemden. Hij verklaarde dat hij naar eigen goeddunken zou handelen en desnoods eenzijdig als militaire commandant zou handelen. Een diplomaat beschreef hem als een "stomme communistische generaal die nog steeds en uitsluitend over Joegoslavië droomt". Milovanovic komt met zijn anti-Plavsic houding echter wel in een geïsoleerde positie aangezien chef staf Talic en minister-president Dodik tot nu toe loyaal aan Plavsic blijven.

Plavsic vindt vluchtelingen incidenten bedreiging voor Dayton

Plavsic heeft op 27 april verklaard dat de recente vluchtelingenincidenten een bedreiging voor twee pijlers van het Dayton-vredesakkoord vormen, namelijk terugkeer van vluchtelingen en bewegingsvrijheid. De oorzaak voor de reeks incidenten vormde in haar mening de moord op het Servische oudere echtpaar in Drvar. Ze veroordeeld daarnaast de "jacht op Serviërs" door de MKF politie. Ze besloot haar betoog met de opmerking dat Kosovo-Metohija (Servische benaming) een integraal deel van Servië is en dat van autonomie geen sprake kon zijn. Dit is wederom de oude Plavsic, die ijvert voor de Servische belangen. Ze wijst met haar beschuldigende vinger naar de Bosnische Kroaten en MKF-politie en laat haar eigen autoriteiten geen verantwoording nemen voor de gebeurtenissen in Derventa (dat in de RS ligt!). Ook haar standpunt inzake de Kosovo-kwestie laat weinig aan de verbeelding over.

Serviërs boycotten bestuur Srebrenica

Bosnisch-Servische media melden dat de Serviërs die door de OVSE zijn aangewezen om zitting te nemen in het gemeentebestuur van Srebrenica, weigeren hun zetels te aanvaarden. Zij zouden hebben verklaard dat een dergelijke stap strijdig zou zijn met de belangen van het Servische volk. Meer in het algemeen zouden zij

het recht van de OVSE om dergelijke beslissingen op te leggen, in twijfel trekken. De politiek/bestuurlijke impasse in Srebrenica, de enige stad in de RS waar de Moslims de absolute meerderheid in de gemeenteraad behaalden in de verkiezingen van september vorig jaar, dreigt te worden voortgezet en zal naar alle waarschijnlijkheid niet worden opgelost vóór de verkiezingen van september a.s. Van minstens even groot belang is dat de betreffende uitspraak past in de ontwikkeling dat met name de meer extremistische vleugel in de RS zich in toenemende mate aan de OVSE-supervisie wil onttrekken. Eerder had de voormalige regeringspartij SDS reeds het recht van de OVSE om de verkiezingen te organiseren, ontkend. Indien deze tendens zich op elk niveau voortzet, kan dat bijdragen aan de impasse in het vredesproces, zeker als (bijvoorbeeld in de komende verkiezingen) blijkt dat de SDS en haar partners toch over een relatief grote aanhang blijven beschikken.

SSKiP verbreekt banden met SFOR

De leider van de "Servische Partij voor Krajina en Posavina (SSKiP)", Lazarevic, heeft op 2 mei verklaard alle betrekkingen met SFOR te verbreken. Aanleiding was een zoekactie van SFOR in huizen van Serviërs in de omgeving van Ozren (in de omgeving van Doboj) naar aanleiding van de onlusten eerder in de week in de stad Derventa. Volgens Lazarevic was sprake van een arbitrair en obstructionistisch optreden dat deed denken aan de Tweede Wereldoorlog; in feite betrof het volgens hem een wraakactie uit frustratie met de uitkomst van de incidenten in Derventa. De SSKiP slaagde er tijdens de recente parlementsverkiezingen niet in een zetel in het RS-parlement te veroveren. Toch is zij niet zonder belang, omdat zij op lokaal niveau een rol speelt en omdat zij (zoals uit de naam ook blijkt) de belangen vertegenwoordigt van Servische vluchtelingen uit het westen van de RS en uit Kroatië. Alleen al daarom is zij van belang; er moet namelijk op gerekend worden dat deze Serviërs in de toekomst in toenemende mate stemrecht krijgen in Bosnië-Herzegovina. Maar ook nu al is de SSKiP op lokaal niveau invloedrijk; uitvoering van het dreigement van Lazarevic zou bijvoorbeeld inhouden dat SFOR geen contact meer zou hebben met de burgemeester van Banja Luka, Umicevic, die lid is van de SSKiP. Hoewel de soep vermoedelijk niet al te heet zal worden gegeten, moet er toch rekening mee worden gehouden dat niet alleen in het oosten, maar ook in het westen van de RS wijvingen tussen de internationale gemeenschap en de lokale bevolking zullen ontstaan.

Parlement RS op 12 mei bijeen

Er zijn aanwijzingen dat op 12 mei in Banja Luka een zitting van het Bosnisch-Servische parlement zal plaatsvinden. Op de agenda zal naar verluidt onder meer een rapport staan van premier Dodik over de resultaten van zijn regering in de eerste honderd dagen van haar bestaan. Ook zou aandacht worden besteed aan de komende verkiezingen, de arbitrage van Brcko en mogelijk de positie van minister van Binnenlandse Zaken Stankovic. Lange tijd is gediscussieerd over de wenselijkheid van een parlementsitting. Reeds in april was het verlangen hiertoe geuit door de oppositiepartijen SDS en SRS, die hadden aangekondigd een motie van wantrouwen tegen de regering-Dodik in stemming te zullen brengen. Met vereende krachten en hulp van de internationale gemeenschap kon worden voorkomen dat de regulier uitgeschreven zitting in Doboj kon worden gehouden. Het gevolg hiervan is evenwel dat er geen parlementaire werkzaamheden konden plaatsvinden. Kennelijk hebben alle betrokkenen nu ingestemd met een zitting in Banja Luka. Dat wil echter allerminst zeggen dat de positie van Dodik c.s. veilig is. SDS en SRS hebben hun kritiek op de regering allerminst ingetrokken en recentelijk heeft ook de SDA, de grootste partij in de coalitie-Dodik, kritiek op de regering uitgeoefend. Zelfs het feit dat Dodik heeft aangekondigd dat er meer aandacht moet worden besteed aan de bestrijding van de criminaliteit kan worden gezien als kritiek aan het adres van Stankovic, die van alle ministers in de regering het dichtst bij de SDS staat. Over vele onderwerpen verschillen leden van de regering van mening, hetgeen een gevolg is van de uiterst heterogene samenstelling van de coalitie. Derhalve moet er tenminste op worden gerekend dat Dodik onder vuur komt van vele zijden. Hoewel de oppositie tegen hem niet homogeen is, is er niet veel voor nodig om zijn meerderheid te ondergraven.

SDA dreigt coalitie-Dodik op te blazen

Fractieleider Bico van de SDA, de op één na grootste partij in het Bosnisch-Servische parlement, heeft gedreigd dat zijn partij de steun aan de regering-Dodik zal opzeggen, tenzij deze haar verbale steun aan het verdrag van "Dayton" ook in de praktijk brengt. Met name de terugkeer van grote aantallen vluchtelingen naar de RS noemde Bico van kardinaal belang. Ook het feit dat er slechts zelden parlementsbijeenkomsten worden gehouden, noemde Bico een handicap. Hij sprak het vermoeden uit dat vele Bosnisch-Servische politici en ambtenaren in de praktijk nog ideeën van de SDS huldigen. Zoals reeds eerder gemeld, is de steun voor de regering-Dodik minimaal. Het verlies van de steun van één van de grote partijen in de coalitie (naast de SDA de Socialisten en de SNS van Plavsic) zou fataal zijn. Daarbij wordt Dodik ook nog geconfronteerd

[REDACTED]

met het feit dat de SDA, de grootste partij in de coalitie, fundamenteel andere doelstellingen huldigt dan de meer "Servisch" georiënteerde partijen. Zoals uit de uitspraak van Bico blijkt, steunt de SDA Dodoik uit grotendeels pragmatische overwegingen. Zij zal in de praktijk niet aarzelen die steun in te trekken als fundamentele Moslim-belangen in het geding komen. Een kwestie als de toekomst van de stad Brcko (die Dodik voor de RS wil behouden, maar die de SDA aan de MKF wil brengen) zou daartoe de aanleiding kunnen zijn.

Joegoslavië

Serviërs bieden nieuw raamwerk voor Kosovo-onderhandelingen aan.

Op 27 april hebben Servische onderhandelaars een nieuw raamwerk voor onderhandelingen met de Kosovo Albanen gepresenteerd. Gesproken werd van een "dialoog zonder voorwaarden, respect voor internationale documenten, garanties voor burgerrechten, uitbanning van geweld, gesprekken achter gesloten deuren echter geen geheime gesprekken". Een woordvoerder van Rugova liet echter weten dit aanbod als propaganda te beschouwen en zag hierin een gebrek aan bereidheid om serieuze onderhandelingen te beginnen. De woordvoerder riep opnieuw op tot onderhandelingen op een neutraal terrein onder bemiddeling van een derde partij. Ook eiste hij de aftocht van de Servische speciale politie uit Kosovo. De oppositiepartij SPO eiste intussen van de VN, EU en leden Contactgroep een internationale veroordeling van Albanië vanwege het trainen en bewapenen van terroristen en voor hun frequente infiltraties in het grondgebied van Servië. De regeringspartij SRS veroordeelde wederom de "extreme eisen" van de Albanen, noemde de Albanese handelingen de hoofdoorzaak voor de verslechterende situatie en gaf de autoriteiten in Tirana een veeg uit de pan voor steun aan het terrorisme en separatisme. De belangrijkste Albanese partij, het LDK, maakte op 27 april opnieuw melding van Servisch militair en politie-optreden en riep op tot eenheid in de Albanese gelederen. De protestmarsen in Pristina worden nog altijd voortgezet. Ook op 27 april demonstreerden enkele duizenden mensen gedurende een half uur in de straten.

Inderdaad is het Servische aanbod inhoudsloos. Hoewel gesproken wordt over gesprekken zonder voorwaarden is Belgrado nog altijd niet bereid tot een dialoog onder voorzitterschap van de internationale gemeenschap. Bovendien geeft men te kennen geen herstel van de autonomie te overwegen, zodat er voor de Albanen weinig eer te behalen valt bij de gesprekken. De Albanen zetten liever hun hoop op de bijeenkomst van de Contactgroep van 29 april en de toenemende Amerikaanse druk op hun Europese bondgenoten voor harder optreden.

Contactgroep zou terrorisme in Kosovo aanmoedigen

De Joegoslavische regering heeft gesteld dat de internationale Contactgroep het "terrorisme" in Kosovo aanmoedigt. Aanleiding was het besluit van de Groep om de buitenlandse tegoeden van Joegoslavië te bevriezen en mogelijk op termijn de buitenlandse investeringen in het land te verbieden als reactie op de repressie van de etnische Albanen in Kosovo. Volgens de Joegoslavische autoriteiten betreft dit besluit de zoveelste internationale inmenging in de interne aangelegenheden van Joegoslavië. Bovendien zouden de Albanese separatisten er een aanmoediging in zien hun activiteiten voort te zetten. Met name het feit dat de verantwoordelijkheid voor het uitblijven van een dialoog uitsluitend aan Joegoslavische zijde werd gelegd, was de Joegoslaven een doorn in het oog. Ook het feit dat de internationale gemeenschap blijkbaar geen andere instrumenten in huis heeft dan het blokkeren van de economische ontwikkeling van Joegoslavië was onderwerp van hoon.

Hoewel de wortel van het Kosovo-conflict is gelegen in de stelselmatige onderdrukking van de Kosovo-Albanen door de Serviërs en hun confrontatieve stijl van internationale politiek, is het moeilijk om een zekere sympathie met de genoemde Servische argumenten te onderdrukken. Niet alleen de Joegoslavische regering, maar ook de Albanen maken een dialoog onmogelijk, omdat zij daaraan voor de ander onaanvaardbare voorwaarden verbinden. Verder is het Servische politie-optreden in eerste instantie bedoeld geweest om ondergravingen van de veiligheidssituatie in Kosovo tegen te gaan, hetgeen in ieder beschaafd land tot de reguliere politie-taken behoort. Bovendien is het onweerlegbaar dat een voortdurende impasse, in combinatie met strafmaatregelen tegen Joegoslavië en voortdurende internationale aandacht voor de kwestie-Kosovo, de Albanen méér in de kaart speelt dan de Joegoslavische autoriteiten. Hoewel de officiële internationale lijn is dat onafhankelijkheid voor Kosovo niet erkend zal worden, wordt tegen de Albanen (omdat zij de slachtoffers zijn) minder politieke druk uitgeoefend dan tegen de Joegoslaven. De Albanen worden daardoor gesterkt in hun overtuiging dat een voortdurende van de strijd, evenals dat in

1990/91 in Slovenië en Kroatië gebeurde, uiteindelijk tot een internationale erkenning van een onafhankelijk Kosovo zal leiden.

JUL beschuldigt Djukanovic van collaboratie met Kosovo-Albanezen

De neo-communistische Servische regeringspartij JUL heeft de Montenegrijnse president Djukanovic en diens bewind beschuldigd van collaboratie met de etnisch-Albanese "terroristen" die het Servische gezag in Kosovo bestrijden en daarmee Servië en Joegoslavië proberen te destabiliseren. Zij zouden op hun beurt worden bijgestaan door de internationale gemeenschap, die met die doelstelling instemt. Dergelijke uitspraken zijn niet nieuw, maar worden met toenemende hevigheid geuit. Iedereen die zich verzet tegen het Joegoslavische bewind, is volgens deze propaganda uit op het uiteenvallen van Joegoslavië en werkt bovendien intensief met elkaar samen. Daarmee verschaft het Joegoslavische bewind zich een legitimering voor hard optreden tegen zowel de Kosovo-Albanezen als het Montenegrijnse bewind (dat op korte termijn verkiezingen tegemoet ziet), en probeert zij de nationale eenheid van de Serviërs te vergroten. Anderzijds heeft deze houding tot gevolg dat een compromis zonder gezichtsverlies niet te bereiken is.

"Milosevic bereid tot compromis over Kosovo"

Een relatief onafhankelijk Servisch dagblad heeft op 4 mei gemeld dat president Milosevic bereid zou zijn tot een compromis in de kwestie-Kosovo, en derhalve tot concessies aan de Kosovo-Albanezen. Doel zou zijn verdergaande internationale sancties tegen Joegoslavië te voorkomen. Milosevic zou een zekere vorm van autonomie (mogelijk zelfs tot het niveau van 1974/89) voor Kosovo willen aanvaarden. Milosevic heeft wel grotere veranderingen in zijn politieke optreden gekend. Als de grote aanstichter van de oorlogen in Bosnië-Herzegovina en Kroatië door zijn streven naar een Groot-Servische staat (in het kader waarvan hij ook onder meer de autonomie van Kosovo herriep!), ontpopte hij zich vervolgens als de grote vredestichter door het verdrag van Dayton te ondertekenen. Toch moet in de kwestie-Kosovo worden gesteld dat zijn gedrag tot op heden de speelruimte voor een compromis allesbehalve vergroot heeft. Zo heeft hij met het referendum over de vraag of internationale bemiddeling gewenst is, de prestige-lading van de kwestie verhoogd. Ook het voortdurende hameren van de Joegoslavische propaganda op het Kosovo-"terrorisme" en de vermeende internationale pogingen om Joegoslavië te ondermijnen hebben dat effect gehad. Daarom zal Milosevic wel het één en ander uit te leggen hebben, als hij nu met een compromis genoeg neemt. Dat zal zijn geloofwaardigheid onder de Joegoslavische bevolking niet ten goede komen. Aangezien echter voor Milosevic het enige belangrijke punt is dat zijn eigen positie gehandhaafd blijft, kan hij van mening zijn dat een koerswijziging niet alleen mogelijk, maar zelfs gewenst is.

Marovic zou Kontic vervangen

In de Joegoslavische pers zijn op 4 mei berichten verschenen dat de Joegoslavische premier Kontic zijn ontslag per 1 juli a.s. zou hebben aangekondigd. Aangezien Kontic een Montenegrijn is en de Joegoslavische Grondwet voorschrijft dat de premier, als de president (Milosevic) een Serviër is, "in beginsel" een Montenegrijn zal zijn, zou dat volgens de betreffende berichten inhouden dat de huidige Montenegrijnse parlementsvoorzitter Marovic tot opvolger van Kontic zal worden genomineerd. Mocht Djukanovic's tegenstrever Bulatovic de Montenegrijnse parlementsverkiezingen van eind mei winnen, dan zou deze een eigen kandidaat benoemen. Op dit bericht is het nodige af te dingen. Enerzijds is verre van duidelijk wat aan het ontslag van Kontic (zeker omdat dit zo ver van te voren aangekondigd wordt) ten grondslag ligt. Weliswaar heeft Kontic zich ongelukkig getoond met de recente beslissing de Joegoslavische dinar te devalueren, maar het zou voor de hand gelegen hebben dat hij onmiddellijk zou zijn afgetreden, als dat inderdaad de reden zou zijn geweest. Onenigheid over andere zaken, zoals de kwestie-Kosovo, zou evenmin een aftreden "op termijn" rechtvaardigen. Vermoedelijk heeft Kontic derhalve persoonlijke redenen voor zijn ontslagaanvraag. Overigens is verre van duidelijk hoe in de opvolging moet worden voorzien. Weliswaar is de passage in de Grondwet duidelijk, maar daarmee is niet automatisch gezegd dat de Montenegrijnse regering het recht heeft een opvolger te nomineren. Vast staat dat deze benoeming moet worden bevestigd door het Federale Parlement, waar de Servische regeringspartijen en de Montenegrijnse oppositiepartij van Bulatovic een stevige vinger in de pap hebben. Het is derhalve vrijwel uitgesloten dat Marovic, als verklaard medestander van Djukanovic voor Milosevic volledig onaanvaardbaar, tot premier zou worden gekozen. Ook indien het bericht over het heengaan van Kontic (die zijn sporen in de Joegoslavische politiek ruim verdiend heeft) juist is, zal het voor het regime in Belgrado niet moeilijk zijn een meer gewenste opvolger uit Montenegro te vinden. Het is in de relatief korte Joegoslavische geschiedenis overigens ook voorgekomen dat premier en president (Panic resp. Cosic) beide uit Servië afkomstig waren. Een herhaling daarvan zal de betrekkingen

tussen beide Joegoslavische deelstaten niet ten goede komen, maar de vraag is of dat überhaupt nog mogelijk is.

Nieuw federaal TV-station gelanceerd in Belgrado

In Belgrado is de nieuwe zender "Radio Televisie Joegoslavia (RTJ)" op 27 april begonnen met haar uitzendingen. Deze dag was speciaal gekozen in verband met de Joegoslavische Nationale Feestdag op 27 april. Voorlopig wordt nog gebruikt gemaakt van bestaande zendkanalen en transmitters, maar op termijn is een eigen kanaal en eigen uitrusting voorzien. De nieuwe Joegoslavische TV-zender is opgezet en gefinancierd door de FRJ-regering. Als directeur is bijvoorbeeld de voorzitter van de JUL, Ljubisa Ristic aangesteld. De oprichting van een dergelijke federale zender valt in de algemene politiek van het Milosevic-regime om de federatie te versterken (eigen positie) ten koste van de republieken. Het is daarom de vraag of de uitzendingen van RTJ ook door de Montenegrijnse autoriteiten in Podgorica doorgegeven zullen worden.

Kroatië

Kroatische regering protesteert tegen Duitse kritiek op Tjudman

Op 27 april heeft de Kroatische regering een protestnota ingediend bij de Duitse ambassade, over de in haar ogen "ongegrunde, onacceptabele en eenzijdige verklaringen van de Duitse Minister van Buitenlandse Zaken, Klaus Kinkel, inzake de gebeurtenissen in Drvar en president Tjudman". De Kroaten veroordeelden het feit dat Kinkel uitsluitend de Kroatische zijde had beschuldigd en een gedeelte van de schuld bij Tjudman had gelegd. De Kroatische regering wees met nadruk op de eerdere gebeurtenissen in Derventa, en legde de schuld bij de RS-autoriteiten en de internationale gemeenschap. Op 27 april werd door de Kroatische regering intussen wel een document aangenomen dat voorzag in een terugkeerprocedure voor gevluchte Serviërs. Het document is feitelijk een uitvoeringsbepaling van de op 24 april door de Sabor aangenomen regeringsrapport over het terugkeerprogramma.

Ook Zagreb doet mee in het schuldafschuif-spelletje. Niet de Bosnische Kroaten zijn de schuld van de gebeurtenissen in Drvar, maar de Bosnische Serviërs vormen de schuldigen. Opvallend is hierbij dat ook Zagreb niet nalaat om de internationale gemeenschap te beschuldigen van inadequate beveiligingsmaatregelen. Dit past in de regionale trend dat men, in plaats van de eigen verantwoordelijkheden te accepteren, steeds gemakkelijker de internationale gemeenschap verantwoordelijk stelt voor uitblijvende resultaten. Hierdoor ontstaat het onterechte beeld dat de internationale gemeenschap verantwoordelijk is voor de problemen in plaats van de conflicterende partijen. Een zorgwekkende ontwikkeling, die herinneringen oproept aan de Britse positie in Palestina in de jaren 1946-1948 en het Libanon-scenario in de 80-er jaren.

Susak overleden, Sarinic teruggetreden

Op 4 mei is medegedeeld dat de Kroatische minister van Defensie Susak is overleden. Eén dag later werd bekend gemaakt dat de Chef Staf van president Tjudman, Sarinic, zijn ontslag had ingediend. De dood van Susak komt niet onverwacht, omdat reeds geruime tijd bekend was dat hij ongeneeslijk ziek was. Opmerkelijk is wél het onverwachte aftreden van Sarinic, een ex-premier en vertrouweling van Tjudman. Gezien de timing kan het aftreden van Sarinic inhouden dat hij de beoogde opvolger van Susak is. Die opvolging is van kardinaal belang. De nieuwe minister dient over goede betrekkingen met de strijdkrachten te beschikken, maar ook de goedkeuring van de internationale gemeenschap hebben en het vertrouwen van Tjudman en de Kroatische bevolking genieten. Tenslotte speelde Susak een belangrijke rol in de zogenaamde "Herzegovina-lobby", de belangengroepering van tenminste de zuid-Bosnische Kroaten. Juist omdat Susak dit alles in zijn persoon combineerde, zal het voor de Kroatische regering een onmogelijke opgave zijn om een geschikte opvolger voor hem te vinden. Sarinic lijkt echter in een aantal opzichten aan het geschetste profiel te voldoen. Hij geniet het vertrouwen van Tjudman en geldt als een relatief gematigd politicus die mogelijk geen populariteit, maar toch in ieder geval enig respect geniet onder de bevolking. Zijn banden met de strijdkrachten zijn niet intensief, maar zijn nationalisme wordt niet in twijfel getrokken en hij is een goede organisator gebleken die de Kroatische strijdkrachten effectief zou kunnen reorganiseren, maar ook onder politieke controle kan houden. Weliswaar heeft hij geen nauwe betrekkingen met de Bosnische Kroaten, maar het is de vraag of Tjudman ontevreden zal zijn met een vermindering van de invloed van de "Herzegovina-lobby". Aanvankelijk waren er signalen dat Tjudman zijn eigen zoon als de nieuwe minister van Defensie beoogde, maar diens gebrek aan populariteit zal hem waarschijnlijk de das omdoen. Aangezien Sarinic tot de meer gematigde vleugel in de Kroatische politiek wordt gerekend, zou zijn benoeming tot minister van Defensie een indicatie zijn dat deze vleugel in de Kroatische politiek de overhand heeft.